

Az írótaborról

A kezdetektől 1988-ig, a vajdasági autonómia megdöntéséig látogattam – látogathattam – a Kanizsai Írótabort. Számomra az itteni találkozások legtöbbit az ötvenes, hatvanas, talán a hetvenes évek elején jelentettek. Két területen szereztem Kanizsán tartós élményt: az írók kivételes egymás közötti ismerkedése és a közöttük lefolyt végeláthatatlan viták terén. Néhány szóval mindkettőt közelebbről is megvilágítom.

Csak a Kanizsai Írótabornak köszönhetően ismerkedhettünk meg mindannyian például Manojlovics Tódorral, a világfival, kiváló költővel, aki mégiscsak Ady Endre nagyváradi baráti köréhez tartozott, s szerb léteére jobban ismerte a magyar irodalom némely vonatkozását, mint jómagunk. Vele mintha Ady Endre szellemi világa is betoppant volna egy-egy órára közénk. Megilletődve faggattuk azokról a kapcsolatairól, amelyeket Ady kortárs magyar költőivel hosszú éveken át ápolt. Bámulatos volt műveltsége, de közvetlen modora is, ahogy hozzánk, kései vidéki pennarágókhoz viszonyult.

Hasonlóképpen csak Kanizsának köszönhetően ismerhettük meg mindannyian például Vörösvári Heinz Vilmost, a cservenkai cukorgyár költőjét, akit nagy szerencse ért, mert főnöke felfigyelt költői tehetségére, s egy napon így szólt hozzá: „Vili, ti si pesnik, idi u biblioteku!” S ettől kezdve a cukorgyár könyvtárát vezette. Bőven jutott ideje alkotómunkára. Egy nap a kanizsai parkban fellépett egy padra, s elszavalta nekünk, költőtársainak *Torquemada, én megbosszullak!* című versét. Nem volt világos, szó szerint vagy képletesen értette-e. A spanyol inkvizítor már a tizenötödik században kilehelte lelkét. Jó ideje a légynek sem ártott már. De hát Nyugaton épp az angazsált irodalom dívott, s Vörösvári Heinz akkor így értelmezte az angazsáltságot.

A vitáknak az volt a sajátossága, hogy bár Újvidéken is, Szabadkán is nap mint nap találkoztak s barátkoztak egymással az írók, sohasem volt

alkalmuk mindannyiuknak együttesen s hosszabb időre asztalhoz ülniük, hogy meghányják-vessék akár az őket érdeklő irodalmi törekvéseket, akár szűkebb érdekeltségeiket. Kanizsán bőven esett szó erről is, arról is. Számomra azonban az a vita volt a legemlékezetesebb, amelyik az irodalom öntörvényűségéről, társadalmi funkciójáról és a kettő közötti feszültségről folyt.

Az ötvenes évek végétől kezdve már túl voltunk a szocialista realizmuson. Nyugaton Merton és Parsons funkcionalizmusa dívott. A funkcionalizmus szerint semmit sem lehetett öntörvénye alapján értelmezni, hanem csak más társadalmi entitással való funkcionális összefüggése alapján. Minden dolognak a társadalmi funkcióján volt a nyomaték. Ez a tan azonban hozzánk már vulgarizált formában érkezett, következésképpen megszűntek az öntörvényű dolgok, s minden eszközzé változott valami rajta kívül eső cél elérésében.

Ilyen értelemben Kanizsán is rengeteg szó esett az irodalom társadalmi funkciójáról. Emlékszem, hogy erről itt jómagam is koptattam a számat. De már fogalmam sincs, ki miként vélekedett, s mit mondtam róla jómagam. Úgy vagyok vele, miközben a szocialista realizmus kioktatta az írókat, hogy az olvasó forradalmi tudatának istápolása érdekében hogyan kell írnia, a funkcionalizmus nem szolgált ugyan recepttel, de rámondta az íróra, hogy alkotása akaratlanul betölti társadalmi funkcióját is, legyen tehát gondja arra, hogy ezt a társadalmi funkciót minél tökéletesebben kifejezésre juttassa. A kritikusnak is ahhoz, hogy híven értelmezhesse egy irodalmi mű művészi kvalitásait, egyszersmind értelmeznie kellett, miként jutott benne kifejezésre az irodalom társadalmi funkciója.

Sokféle irodalmi irányzatnak hódoltam, azután soknak hátat is fordítottam. De már régóta úgy vélem, hogy egy irodalmi alkotásnak semmi más rendeltetése nincs, csak az, hogy olvasójának művészi élményt nyújtson. Az irodalom öncélú. Minden műnek számtalan olvasata van, s nincs rá megfellebbezhetetlen mércénk, amelynek segítségével az olvasatokat rangsorolhatnánk. Csak ki-kik magának rangsorolhat. A dolog ilyen egyszerű.

Vagy mégsem?